

Г.Г. Фесенко,
кандидат філософських наук, доцент
Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова

ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА В СОЦІОПРОСТОРІ СУЧАСНОГО МІСТА

Збереження традиційної культури та фольклору, що є частиною загальної спадщини людства, розглядається сьогодні як невід'ємний елемент культурного розвитку сучасного міста. Розвиток етнокультурного простору міста набуває особливої актуальності в умовах тотальної урбанізації, що змінює середовище людського існування, нівелює специфіку буття певного етносу. За умов глобалізації традиція стає не тільки з'єднувальною ланкою в пам'яті і відтворенні національно-культурної ідентичності, а й потужним засобом зближення різних народів, формування міжкультурного діалогу, толерантності та взаємної поваги у стосунках людей різної етнічної приналежності [4].

Саме тому муніципалітети мають приділяти постійну увагу питанням забезпечення етнокультурних потреб та інтересів усіх мешканців міста. У місті елементи етнокультури можуть бути включені в новий культурний синтез шляхом перетворення особливого культурного ландшафту (як сукупності спадщини різних епох) в культурний простір (в явище сьогодення). Так, розважальна та святкова культура може стати простором для етнокультурної комунікації, зокрема шляхом проведення «парадів століть» (костюмована вистава-хода, учасники якої в історичних костюмах представляють народи, які проживають у місті).

Особливістю репрезентації традиційної культури у соціопросторі сучасного українського міста є національні етнофестивалі, у яких простежується синтез мистецтв [3]. Слід зазначити, що українські етнофестивалі, хоча й традиційно проводяться у сільській місцині, мають власне «урбаністичну платформу» через те, що більшість

відвідувачів – мешканці міст, яких вабить сільська екзотика. Прикладом міського етнофестивалю є «Країна Мрій», що відбувається в травні на київському Співочому полі, де у концертах на великій сцені фестивалю беруть участь сучасні вітчизняні та зарубіжні етно-фольк-рок-гурти; на малій сцені – автентичні музичні гурти, а також проходять літературні читання. У програму етнофестивалю також входить робота дитячого майданчику; майстер-класів та семінарів (школи етнічних танців та співів, бойових мистецтв). Відповідно до теми етнофестивалю створюються спільні з відвідувачами арт-проекти; обираються фільми для нічного кінозалу й репертуар театральної сцени, ленд-арт, еко-програми. В рамках фестивалю проводяться виставки образотворчого і декоративно-ужиткового мистецтва (національні подвір'я) та концертні виступи колективів та окремих виконавців.

Для України усна народна нематеріальна традиційна культура завжди відігравала вирішальну роль у збереженні мови, духовності, національної ідентичності. Етнофестивалі сприяють пробудженню інтересу широких кіл до історичної спадщини, відродженню різноманітних етнічних традицій та інтеграції їх в сучасну міську культуру. Завдяки фестивалям зберігається й актуалізується національна мистецька спадщина, розвивається і популяризується етнотворчість, виявляється і підтримується обдарована творча молодь.

Основними завданнями етнокультурного фестивалю є: задоволення національно-культурних, духовних потреб різних етнічних груп; вивчення та збереження багатовікової спадщини українського народу, джерел автентичного фольклору в піснях, народному музикуванні, дійстві, костюмах, етнографічній атрибутиці; зближення й пізнання культур, традицій етнічних груп. Фестивалі здатні продемонструвати самобутню культуру етнічних груп, розмаїття національних костюмів, ужиткового та декоративно-прикладного мистецтва та засвідчити гармонійне співіснування представників різних етнічних груп.

Етнокультурні фестивалі репрезентують традиційну культуру через різноманітні етнографічні, фольклорні, етномистецькі програми:

- музичні (фольк- і етномузики, автентичної музики, хорових колективів тощо);
- гастрономічні у т. ч. фестивалі української кухні (винні, кавові, чаєві, пивові, медові, вареникові, бринзові тощо);
- історичної реконструкції, у т. ч. фестиваль козацької традиції (рицарські турніри, теренові ігри, анімаційні ігри – «жива історія»);
- професійні свята (вівчарів, ковалів, гончарів, лісорубів, виноградарів, пасічників, вишивальниць, рибалок, кобзарів і лірників і т. ін.);
- інші інноваційні етнокультурні формати (бібліо-фольк-party [1], свято стародавньої іграшки і т. ін.).

Зібране серед народу має не лише зберігатися в архівах, але й повертатися до людей. Саме етнофестиваль робить таку справу, повертає до людей зібране серед народу, показує те, що сховано в книжках, архівах і музеях, матеріальну і духовну культуру. Зокрема, народна пісня має здатність впливати на підсвідомість, певно, пробуджує дух предків (за К. Юнгом це можна назвати архетипами, колективним несвідомим). Так і етнофестивалі через народну матеріальну культуру та пісню здатні «тамувати культурний голод вітчизняним продуктом» [5]. Художники, фотографи, народні майстри, які організують платні та безкоштовні майстеркласи і семінари, де кожен із учасників етнофестивалю може стати не лише спостерігачем-споживачем, але й творцем-художником.

Під час фестивалів використовуються художні ідеї та досвід видатних попередників для пошуку можливих напрямів «національного новаторства». В період проведення фестивалю відтворюється етнічна культура та естетичний попит на неї за допомогою нових підходів. Основне завдання фестивального руху – осучаснити й модернізувати справжнє українське мистецтво, впровадити зміни на всіх рівнях мистецького середовища, зберігаючи при цьому якість та художню цінність творів. Так, джаз-фольк фестиваль на Волині «Музичні діалоги» покликаний сприяти розвитку етнічної музики різних народів (а особливо, українського народу) у поєднанні з імпровізаційною музикою – джазом. Учасники музичних етнофестивалів прагнуть відродити

автентичне музичне мистецтво та заохочувати митців по-новому його інтерпретувати. Музиканти використовують давні тексти й етнічні інструменти, але створюють при цьому сучасну музику, подають автентичні твори у сучасній, зрозумілій та легкій для сприйняття формі (фольклорні мотиви у сучасних музичних формах – рокових, джазових, постпанкових, хіп-хопових). Етнофестивальна культура міста сприяє розвитку та популяризації національної мистецької традиції, робить її співзвучною сучасності, зберігаючи при цьому рівновагу між традицією та інновацією

У цілому фестивальний рух не тільки збагачує культурний простір міст, а й стимулює внутрішній етнокультурний туризм (інтегрований спеціалізований вид туризму, відображає мотиваційно-пізнавальний інтерес туристів до духовно-матеріальних елементів культури народу) [2].

Отже, особливістю репрезентації традиційної культури у соціопросторі сучасного міста стає фестивальний рух, орієнтований на використання фольклорних традицій. Традиція в етнічній культурі – механізм відтворення, розвитку та наступності норм поведінки, форм свідомості, історичного досвіду і культурних цінностей етнічних груп. Задля сучасного відтворення та наукового осмислення надбань української народної культури якісно організований фестиваль здатен об'єднувати носіїв фольклорних традицій – співаків, музик, танцюристів, майстрів народного мистецтва. Позитивно впливає на творчий потенціал культури міста й активізація діяльності громадських організацій у проведенні фестивалів фольклорно-етнографічного спрямування та етноклубів, здатних стати експериментальним майданчиком відродження традицій свят народного календаря в просторі сучасного мегаполісу.

На фестивалях з різною тематикою знаходить своє втілення культурна політика міста – розвиток та популяризація української мистецької традиції. Формат етнофестивалів дозволяє муніципалітетам вирішувати наступні культурні завдання: широке залучення населення до участі в народній творчості, практичного знайомства з джерелами автентичного фольклору і національних

етнографічних груп України та інших держав; пошук і привернення уваги до вивчення фольклору науково-дослідницьких гуртів, окремих збирачів нематеріальної культурної спадщини; формування та розвиток національної ідентичності, створення нового мистецького середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бібліо-фольк-party (сценарій, присвячений *Всеукраїнському дню бібліотек*)// Творча майстерня. Збірник сценаріїв. – 2010. – Вип. 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.kherson.ua/majster12.htm>
2. Петранівський В. Етнокультурний й етнофестивальний туризм: теорія та практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.krynytsya.pp.ua/2012/01/blog-post_9686.html.
3. Пискач А.А. Фестивальний рух у культурному житті України кінця ХХ – початку ХХІ ст.: неофольклорні тенденції// Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету: наукові записки. – 2011. – Т. 2. – Вип. 17. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uk_msshrt/2011_17_2/piskach.pdf
4. Рекомендація ООН про збереження традиційної культури та фольклору [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/rekomendacija-oon-pro-zberezhennja-folkloru/>.
5. Сердюк Т.П. Етнофестиваль як феномен української культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.philology.kiev.ua/library/zagal/Literaturoznavchi_studii_2011_33/498_502.pdf.
6. Чернецька С.Ю. Сучасний український фольклорно-фестивальний рух: роль і місце громадських організацій у його формуванні// Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua/index.php/obraz/33/1952-suchasnij-ukraïnskij-folklorno-festivalnij-rux-rol-i-misce-gromadskix-organizacij-u-jogo-formuvanni.html>.

УДК 008
ББК 63.5+74+82.3+85.31
Т65

Редакційна колегія:

Т.В. Іщенко – заступник директора Департаменту культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації, начальник управління туризму, доцент, кандидат економічних наук
О.Г. Бугайченко – завідувача відділом інноваційних технологій соціально-культурних проєктів обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва
Н.М. Роман – доцент, кандидат педагогічних наук

Адреса редакційної колегії: 61002, Україна, м. Харків, вул. Пушкінська, 62; Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва. Тел +380 (57) 700-26-62

Т65 Традиційна культура в умовах глобалізації: регіональні особливості та розвиток туризму: матеріали науково-практичної конференції (24-25 травня 2013 року). – Харків, 2013. – 271 с.

У цьому виданні зібрано тези та доповіді учасників науково-практичної конференції «Традиційна культура в умовах глобалізації: регіональні особливості та розвиток туризму», яка відбулася в м. Харкові 24-25 травня 2013 року. Роботу конференції було спрямовано на пошук нових шляхів збереження традиційної культури та актуальні проблеми розвитку туризму в умовах конкретного регіону. В конференції взяли участь провідні науковці та досвідчені фахівці в галузях туризму, народної культури і мистецтва.

Для широкого кола дослідників, практиків, а також усіх тих, хто цікавиться питаннями збереження традиційної культури і мистецтва та перспективами розвитку туризму в різних регіонах України.

Матеріали друкуються в авторській редакції українською та російською мовами з незначними коректорськими правками.

УДК 008
ББК 63.5+74+82.3+85.31

Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва, 2013